

Zegt de Bijbel dat echt?

Hoe je onderscheid maakt tussen Gods Woord, Bijbeluitleg en menselijke gedachten

Je hoort een preek, leest een christelijk boek of luistert naar iemand die vertelt wat God hem of haar heeft laten zien. Er worden Bijbelteksten genoemd en de uitleg klinkt overtuigend. Maar hoe weet je nou of die uitleg ook werkelijk klopt?

Misschien heb je zelf weleens een Bijbeltekst gelezen en gedacht: *Betekent dit werkelijk wat ik er altijd in heb gelezen?* Of misschien hoorde je iemand een bijzondere uitleg geven waar je niet direct een antwoord op had.

Dat zijn goede vragen. De Bijbel serieus nemen betekent namelijk niet dat we iedere uitleg die met een Bijbeltekst wordt onderbouwd zomaar moeten overnemen. Het betekent juist dat we bereid zijn zelf te onderzoeken wat de Schrift zegt.

Bijbels geloven vraagt niet alleen om vertrouwen, maar ook om onderscheidingsvermogen.

In dit artikel bekijken we hoe je onderscheid kunt maken tussen wat de Bijbel daadwerkelijk leert, hoe we de Bijbel uitleggen en welke gedachten we daar zelf aan toevoegen.

1. Niet alles wat met de Bijbel wordt onderbouwd, staat ook echt in de Bijbel

Stel dat iemand een bepaalde overtuiging heeft en daar een Bijbeltekst bij noemt. Is die overtuiging dan automatisch Bijbels?

Nee. Een Bijbeltekst noemen is iets anders dan aantonen dat die tekst de betreffende overtuiging werkelijk ondersteunt.

Een tekst kan uit zijn verband worden gehaald, een woord kan een betekenis krijgen die niet bij de context past, of een conclusie kan veel verder gaan dan wat de tekst rechtvaardigt.

Daarom is het belangrijk om niet alleen te vragen: *Welke Bijbeltekst wordt hier genoemd?* maar vooral: *Wat zegt die tekst in zijn eigen verband, en hoe wordt de conclusie daaruit afgeleid?*

Een Bijbeltekst is geen losse bouwsteen waarmee we iedere gewenste theorie kunnen construeren. We moeten luisteren naar wat de tekst zelf zegt.

2. Vier niveaus van Bijbeluitleg

Om zorgvuldig met de Bijbel om te gaan, helpt het om vier niveaus van elkaar te onderscheiden.

1. Wat staat er?

De tekst zelf

Wat lezen we daadwerkelijk? Welke woorden worden gebruikt, wie spreekt er en wat gebeurt er?

2. Wat betekent het?

De uitleg van de tekst

Wat wilde de schrijver duidelijk maken? Wat was de historische situatie en hoe past de tekst in het grotere verband van het Bijbelboek?

3. Wat kunnen we eruit afleiden?

Een beredeneerde conclusie

Soms kunnen we op basis van meerdere teksten een conclusie trekken die niet letterlijk in één vers staat. Dan moeten we kunnen uitleggen waarom die conclusie gerechtvaardigd is.

4. Wat voegen we zelf toe?

Een veronderstelling of persoonlijke gedachte

We kunnen ideeën hebben waarvoor de Bijbel geen duidelijke grond biedt. Zo'n gedachte kan interessant zijn, maar we mogen haar niet zomaar presenteren als Bijbelse leer.

Deze vier niveaus zijn niet bedoeld om iedere Bijbeluitleg ingewikkeld te maken. Ze helpen ons juist om eerlijk te zijn over de basis van onze overtuigingen.

Een conclusie kan bijvoorbeeld heel aannemelijk zijn zonder dat ze letterlijk in de tekst staat. Dat is op zichzelf nog geen probleem. Het probleem ontstaat wanneer we het verschil tussen de tekst en onze conclusie uit het oog verliezen.

3. Lees een Bijbeltekst in zijn verband

Een van de belangrijkste regels voor Bijbeluitleg is eenvoudig: lees niet alleen het vers, maar ook de verzen eromheen.

Vraag jezelf af:

- Wie spreekt of schrijft hier?
- Tot wie richt de schrijver zich?
- Wat is de aanleiding voor deze woorden?
- Wat probeert de schrijver duidelijk te maken?
- Hoe past deze passage in het hoofdstuk en het Bijbelboek?
- Welk soort tekst lees ik: een verhaal, gedicht, wet, profetie, evangelie of brief?

Dat laatste is belangrijk. Een gedicht gebruik je anders dan een historische beschrijving. Een gelijkenis lees je anders dan een rechtstreeks gebod. ***En een belofte aan een specifieke persoon of groep kun je niet zonder meer op iedere gelovige toepassen.***

Wie deze vragen stelt, ontdekt vaak dat een bekende tekst meer nuance heeft dan op het eerste gezicht lijkt.

Verantwoord Bijbellezers begint daarom niet met de vraag: *Wat betekent dit voor mij?* maar met: *Wat wilde God door deze tekst aan de oorspronkelijke lezers duidelijk maken?*

Van daaruit kunnen we onderzoeken wat de tekst vandaag voor ons betekent.

4. Pas op voor conclusies die verder gaan dan de tekst

Soms wordt een Bijbeltekst gebruikt als uitgangspunt voor een uitgebreide verklaring over God, de geestelijke wereld of het christelijke leven. Er worden andere teksten bij gezocht en er ontstaat een samenhangend verhaal.

Dat verhaal kan logisch klinken. Maar een redenering is niet automatisch juist omdat de onderdelen met elkaar verbonden lijken.

Let bijvoorbeeld op wanneer iemand zegt:

- “De Bijbel zegt dit eigenlijk...”
- “De oorspronkelijke Griekse of Hebreeuwse betekenis bewijst dat...”
- “Als je deze verzen combineert, ontdek je een waarheid die anderen niet zien.”
- “God heeft mij dit laten zien, dus hierover bestaat geen discussie.”

Geen van deze uitspraken is op zichzelf bewijs dat de uitleg verkeerd is. Maar ze zijn wel aanleiding om zorgvuldig te onderzoeken waarop de uitleg rust.

Een beroep op de oorspronkelijke taal moet controleerbaar zijn. Bijbelteksten moeten in hun verband worden gelezen. En een persoonlijke overtuiging mag niet automatisch het gezag krijgen van een rechtstreeks Bijbels gebod.

Een uitleg wordt niet betrouwbaarder doordat ze ingewikkeld, verrassend of indrukwekkend klinkt. Haar kracht ligt in de vraag of ze recht doet aan de Schrift.

5. En hoe zit het met de leiding van de Heilige Geest?

Voor christenen die zoals ikzelf geloven dat de Heilige Geest ook vandaag werkt, is dit een belangrijke vraag. Kunnen we nieuwe inzichten ontvangen? Mogen we verwachten dat God ons leidt? En hoe beoordelen we profetische woorden of persoonlijke indrukken?

De Bijbel geeft ons hier een evenwichtige benadering.

Paulus schrijft:

“Blust de Geest niet uit. Veracht de profetieën niet, maar beproef alle dingen, behoud het goede.”

— 1 Thessalonicenzen 5:19-21 (HSV)

Paulus roept gelovigen dus niet op om alles zonder nadenken te aanvaarden. Maar hij zegt evenmin dat ze alles wat geestelijk lijkt bij voorbaat moeten afwijzen.

We zien hetzelfde principe in 1 Korinthe 14:29, waar profetieën beoordeeld moeten worden.

Dat betekent dat we onderscheid moeten maken tussen een ervaring en de uitleg die iemand aan die ervaring geeft. Iemand kan oprecht geloven dat God hem of haar iets duidelijk maakt, terwijl de interpretatie toch onjuist kan zijn.

Daarom is het verstandig om zorgvuldig te formuleren:

- “Ik heb de indruk dat God mij hierop wijst.”
- “Ik denk dat deze tekst dit kan betekenen.”
- “De Bijbel leert duidelijk dat...”

Deze uitspraken drukken verschillende graden van zekerheid uit. Dat verschil mogen we niet verbergen.

Ook wanneer we ruimte willen geven aan geestelijke gaven, blijven toetsing, nederigheid en bereidheid tot correctie noodzakelijk.

6. Hoe herken je een gezonde Bijbeluitleg?

Een gezonde Bijbeluitleg probeert de bedoeling van de tekst te begrijpen en laat de Schrift niet zeggen wat de uitlegger er graag in wil lezen.

Je kunt daarbij op de volgende punten letten:

- ✓ **De context wordt serieus genomen.** Teksten worden niet willekeurig uit hun verband gehaald.
- ✓ **De uitleg is controleerbaar.** De uitlegger laat zien hoe de conclusie uit de tekst volgt.
- ✓ **Er is aandacht voor het geheel van de Bijbel.** Een uitleg wordt niet gebouwd op één los vers terwijl andere relevante teksten worden genegeerd.
- ✓ **Er wordt onderscheid gemaakt tussen zekerheid en waarschijnlijkheid.** Niet iedere conclusie is even duidelijk uit de Schrift af te leiden.
- ✓ **Er is ruimte voor correctie.** Een Bijbelleraar is niet onfeilbaar en mag zijn uitleg herzien.
- ✓ **De toepassing volgt uit de betekenis.** We vragen niet alleen wat een tekst voor ons kan betekenen, maar ook wat de oorspronkelijke boodschap inhoudt.

Dat betekent niet dat alle christenen het altijd over iedere Bijbeltekst eens zullen zijn dat is een utopie. Er bestaan oprechte verschillen van inzicht. Maar juist daarom is het belangrijk dat we onze standpunten zorgvuldig onderbouwen en bereid zijn naar anderen te luisteren.

7. Een eenvoudige toets voor iedere boodschap

Of je nu een preek hoort, een Bijbelstudie volgt, een christelijk boek leest of een profetisch woord ontvangt: stel jezelf drie vragen.

Wat zegt de Bijbel daadwerkelijk?

Lees de tekst zelf en onderzoek het verband. Neem niet alleen de uitleg van iemand anders over.

Wat wordt er aan de tekst toegevoegd?

Maak onderscheid tussen wat er staat, wat iemand uitlegt en welke conclusies daaruit worden getrokken.

Hoe zeker kan ik hiervan zijn?

Is dit rechtstreeks en duidelijk uit de Bijbel af te leiden, is het een beredeneerde conclusie of gaat het om een persoonlijke overtuiging?

Deze vragen zijn ook op onszelf van toepassing. We moeten niet alleen kritisch luisteren naar anderen, maar ook bereid zijn onze eigen uitleg te onderzoeken.

Spreuken 30:5-6 benadrukt dat Gods woorden betrouwbaar zijn en waarschuwt ervoor iets aan zijn woorden toe te voegen. Dat vraagt om nederigheid: we moeten niet méér zekerheid claimen dan de Schrift ons geeft.

Tot slot: leer niet alleen de Bijbel kennen, maar leer hem ook zorgvuldig lezen

Het doel van Bijbelstudie is niet om overal fouten te ontdekken of iedere nieuwe gedachte wantrouwend te benaderen. Het doel is om God beter te leren kennen, zijn Woord beter te begrijpen en ons leven erdoor te laten vormen.

Daarvoor hebben we zowel vertrouwen als onderscheidingsvermogen nodig.

We mogen vragen stellen, conclusies trekken en nadenken over moeilijke teksten. Maar we moeten eerlijk blijven over het verschil tussen wat de Bijbel zegt, wat we daaruit afleiden en wat we zelf veronderstellen.

De gelovigen in Berea onderzochten de Schriften om na te gaan of de verkondiging van nota bene de apostel Paulus himself daarmee overeenkwam (Handelingen 17:11). Hun voorbeeld laat zien dat luisteren en onderzoeken goed samengaan.

Neem daarom niet zomaar aan dat iets Bijbels is omdat er een Bijbeltekst bij wordt genoemd. Onderzoek de tekst, lees het verband en toets de uitleg.

Zo leren we niet alleen méér over de Bijbel, maar ook om de Bijbel beter te begrijpen.